

Mythologia, Venise, 1567 - III, 05 : De Cerbero

Auteur(s) : Conti, Natale

Collection Mythologia, Venise, 1567 - Livre X

Ce document a pour résumé :

[Mythologia, Venise, 1567 - X \[21-22\] : De Cerbero](#)

Collection Mythologia, Francfort, 1581 - Livre III

[Mythologia, Francfort, 1581 - III, 05 : De Cerbero](#) est une version augmentée de ce document

Collection Mythologie, Paris, 1627 - Livre III

[Mythologie, Paris, 1627 - III, 06 : De Cerbere](#) est une transformation de ce document

Collection Mythologie, Lyon, 1612 - Livre III

[Mythologie, Lyon, 1612 - III, 05 : De Cerbere](#) est une transformation de ce document

Informations sur la notice

Auteurs de la noticeÉquipe Mythologia

Mentions légales

- Fiche : Projet Mythologia (CRIMEL, URCA ; IUF) ; projet EMAN, Thalim (CNRS-ENS-Sorbonne Nouvelle). Licence Creative Commons Attribution - Partage à l'Identique 3.0 (CC BY-SA 3.0 FR)
- Images : Münchener DigitalisierungsZentrum (MDZ).

Citer cette page

Conti, Natale, *Mythologia* Venise, 1567 - III, 05 : De Cerbero, 1567

Projet Mythologia (CRIMEL, URCA ; IUF) ; projet EMAN, Thalim (CNRS-ENS-Sorbonne Nouvelle)

Consulté le 05/02/2026 sur la plate-forme EMAN :

<https://eman-archives.org/Mythologia/items/show/818>

Copier

Présentation du document

Publication Venise, Comin da Trino, 1567

ExemplaireMunich (Allemagne), Münchener DigitalisierungsZentrum (MDZ) , Res/4
Ant. 50
Formatin-4
Langue(s)

- Grec ancien
- Latin

Pagination62r°-63v°

Des dieux, des monstres et des humains

Entités mythologiques, historiques et religieuses[Cerbère](#)

Notice créée par [Équipe Mythologia](#) Notice créée le 30/04/2018 Dernière
modification le 25/11/2024

titia, quæ nos trans ea turbulenta flumina traiecit: & Charon appellatur: Hæc ad seueros iudices intrepidus nos deducit, hæc in grauissimis periculis nos consolatur & adiuuat, hæc pro viatico est quocunque accedamus. Quare si quis recte consideret, inueniet antiquos omnes animorum motus illos, qui sub mortis tempore in homine nascerentur, sub his fluuiorum figmentis fuisse complexos. Nam cum senex sit Charon, quid aliud significat, quàm rectum consilium, & quæ ex illo concepto prouenit, lætitiâ? aut quæ alia lætitiâ in morituro homine excitabitur, quàm illa quæ nascitur ex opinione innocentie, aut è spe venie? Illa vero quæ ad obolos, nauticumque portitoris attinent, ego ridicula esse censeo, & pro simplicium muliercularum opinionibus inuenta, & tanquam ad inuentæ fabulæ probabilitatem exrogitata à sapientibus, si modo hæc ab illis manarint. nunc de Gerbero dicamus.

De Cerbero.

Cap. V.

Vbi superiora illa flumina mortuorum animæ traiecissent, cum Cerberus atrocissimus canis inferorū custos in spelunca quadam ante fores Plutonis recubebat; qui omnibus ingressuris humanissime blandiebatur, at neminem patiebatur exire, sed omnes egressuros altissimis & maxime horrendis latratibus deterrebat. Hic Cerberus è Typhone & Echidna natus est, vt scripsit Hesiodus in Theogonia. Quod autem seruaret inferorum sedes ita testatur Virgil. lib. 6.

Cerberus hæc ingens latratu regna trisauci
Personat, aduerso recubans immanis in antro.

Eius formam corporis canis persimilem fuisse dicebant, cuius tamen è capite angues densissimi pro villis pendebant, vt ait Horatius in libro tertio Odarum;

Cessat immanis tibi blandienti
ianitor aula
Cerberus: quanuis furiale centum
Muniant angues caput eius. atque
Spiritus teter, saniesq; manet
ore trilingui.

Huius totum deniq; dorsum pro villis serpentes habuisse, et anguinea cathena vinctum videtur significasse Tibullus lib. 3.

Nec canis anguinea redimitus terga cathena,
Cui tres sunt lingue, ter geminumq; caput.

Tria capita illi fuisse testatur ita Sophocles in Trachiniis;

Canemq; Ditis offerum, huic trinum caput.

Quod etiam affirmat Cicero in primo lib. Tusculanarum disputationum. at Hesiodus in Theogonia quinquaginta capita illi tribuit, vt patet in his carminibus.

Crudelem rursus catulum parit illa nefandum,
Cerberon, umbrarum custodem, ferrea cui vox.

Q 2 Quin

Mythologia.

Quinquaginta simul capita, illis nilque pudoris.

Veruntamen Isacius illum centum capita habere scribit, quem & canem inferorum nominat, & eius diligentiam ita describit; *Ἰσακὸς δὲ λέγουσι ἵναί τας πέντε ἀνθρώπων ψυχὰς, αἱ φυλάσσονται τοῦ κύνος, οὗ ἔχον ἑκατὶ κεφαλὰς. καὶ λέγουσι εἰς τὰς ἀνθρώπων ψυχὰς κατακλινάσκει, τοὺς δὲ ἑκατόν τ' ἐλάττω τὰς ἀνθρώπων ψυχὰς ἀδύνατον τῷ κύνει αὐτοῦ λαβεῖν, κατακλινάσκει αὐτὸν. Ibi hominum animas esse inquit, quas Plutonis canis custodit, qui centum habet capita. Aiunt præterea quod accedentes animas cum blanditiis excipit, at egredi conâtes deturbat: quare si qua celeriter effugere conetur, illam repete corripit ac vorat. Sic etiam Horacius illum centum capita habere scribit in secundo Carminum;*

10

Demittit atra bellua centiceps

Aures.

De illius forma ita meminit Apollodorus lib. secundo; *Διόνατος δὲ λέγει ἵνα ἔσται κύνος ἰσχυρὸς καὶ ἰσχυρὸς ὡς τὸν κύνος, τὸν δὲ τὴν ἀνθρώπων ψυχὰς φυλάσσει, κατὰ δὲ τὴν αὐτοῦ πεντήκοντα κεφαλὰς. Duodecimum certamen imposuit Herculi, Cerberum ab inferis educere. Habebat hic tria canina capita, caudam draconis, at in tergore variorum serpentum capita. Quem Hesiodus in Theogonia & blandiri adeuntibus, & vorare egredientes animas ita inquit;*

20

Κύνος δὲ αὐτὸν πεντήκοντα κεφαλὰς

Νόητος τὶς χυτὸς καὶ ἰσχυρὸς, ὅς μιν ἴσται

Τὰς ἀνθρώπων ψυχὰς καὶ ἴσται ἀφ' ἑκαστοῦ.

Ἐλάττω δὲ αὐτὸν ὡς πενήκοντα, ἀλλὰ δυνάμενος

Ἰσται, ὅς μιν λαβεῖν πενήκοντα ψυχὰς δύναται.

Hic canis horrendus nigrantia limina seruat,

Præditus arte mala: cauda blanditur & aure

Vtraque, accedat siquis, si euadere contra

Conetur quisquam, hunc avidam mox condit in alium.

30

Atqui cum nullos esse inferos putarent antiquorum nonnulli, scriptum reliquit Pausanias in Laconicis non solum nulla esse Deorum regna subterranea, quod animæ deuenirēt, ubi è vita excesserint, sed Cerberum etiam cetrū ac immanem serpentem fuisse, qui lustrum haberet in spelūca quadam apud Ténarum; qui quencunque momordisset, continuò vis veneni interimebat, ut sensit etiam Hecæus Milesius, quare dictus est canis inferorum. Hūc serpentem primus omnium Homerus, ut ait Pausanias, canem appellavit, qui nihil tamen de illius forma fabulatus est, cum posterī & Cerberum nominarint, & tot illi belluæ capita iniunxerint. Alii fabulati sunt illum ab inferis eductum fuisse ab Hercule, per eam speluncam, quæ non procul distat à Ténaro qui cum primum lucem sensisset vomuit, ex quo vomitu, spumaque oris natum est aconitum, ut asserit Strabo lib. octavo. Lucretius Epicureus philosophus, quoniam hæc reuocare à voluptatibus videbantur, non solum Cerberum de medio ex Epicureorum sententia fustulit, sed omnia prorsus illa, quæ supplicium aliquod nefariis hominibus apud inferos minitarentur, cum ita scribat in lib. 3. sui poematis;

Cerberus, & furæ iam vero, & lucis egenus

Tartarus horriferos eructans faucibus æstus,

Hæc neque sunt vsquam, nec possunt esse profectò.

Fuerunt

Fuerunt qui fabulas has conati sint ad historias, verasque narrationes tradocere. Dicunt enim quod cum Theseus & Pirithous Helenam rapuissent, quæ obuenit Theseo, coactus est Theseus iurare se opem laturum Pirithoo, dū is quoque aliquam eximiam mulierem sibi raperet. Tunc in Epiro Aidonei Molossorum Regis eximia forma filiam esse audientes eō contenderunt, ut illam raperent. Est autem idem Aidoneus, & Aides, & Orcus, & Pluto vocatus: huius filix nomen fuit Proserpinæ; matri, Cereri; canemque habuit acerrimum, qui Cerberus dicebatur. Iubebantur cum Cerbero prius pugnare, qui Proserpinæ nuptias peterent; qui victi laniabantur. hanc Theseus cū Pirithoo per insidias rapere conati sunt; quos cum non ut procos, sed ut raptos accessisse intellexit Aidoneus, in vincula coniecit, ac Pirithoum canis statim vorandum exposuit, Theseo, cum sponte sua non accessisse cognouisset, peperciit; at in custodias tradidit, ut scripsit Zexes, & Plutarchus in vita Thesei. fabulati sunt postea poetæ Theseum & Pirithoum ad inferos descendisse, Plutonisq; uxorem Proserpinam rapere voluisse, quod ita attigit Virgilius libro sexto;

Nec vero Alciden me sum lætatus euntem
Accepisse lacu, nec Thesea Pirithoumque:
Diis quanquam geniti, atq; inuicti viribus essent.
Tartareum ille manu custodem in vincla petiuit,
Ipsius a solio regis, traxitq; tementem.
Hi dominum Ditis thalamo deducete aforti.

Atque hæc ea sunt, quæ de Cerbero fabulati sunt poetæ: nunc illorum sententia est exprimenda. Cur Cerberus Echidnæ & Typhonis filius dictus est? Nani si rem hanc ad naturæ vires conferamus, nihil aliud erit Cerberus quam rerum naturalium generatio: cum enim Typho ardens sit, frigidissimumque animal Echidna, quæ viperam significat, ex harum qualitatū cōmissione sit ortus rerum naturalium. hinc efficitur ut animalibus e cœlo ad inferos descendentibus, hoc est nascentibus Cerberus blandiatur; at contra nitentes, morituras scilicet animas deterreat, quia natura reclamationem; nec æquo animo interitum ferre potest. Qui terram Cerberum esse putarunt, has easdem vires illi dare nihilominus coguntur. Hunc in spelunca obscura habitare dixerunt, ob ignorationem sui, & ob sordidas res, ex quibus singula oriuntur: alii propter sepulchrorum tenebras putarunt, cui vipersas tribuerunt pro villis, quoniam id animal in sepulchris frequenter versetur. Ac pro vi occulta terræ, quæ sepulta cadauera absumit, & pro ratione temporum, quæ plurimum conferunt ad celeritatem aut tarditatem corruptionis, illi tot caputū numerum addiderunt. ipsum siqui sem nomen significat sepulchrum esse Cerberum, quia *sepius* caro est, *sepius* autem voro. Atque hæc ad vim naturæ. Hunc extraxit Hercules, quia virtus nominis sui perpetuitate & sepulchri & mortis vires infregit, & ab omni temporū iniuria se vindicauit. Qui ad mortes, vitæque humanæ institutionem hæc transulere, Cerberum auaritiæ esse, diuitiarumque cupiditatem arbitrantur: quæ non nisi e malis cogitationibus oritur; cum nemo vir bonus dives breui euadat. Est enim auaritiæ proprium aduenientibus opibus blandiri, at ubi vel in res necessarias faciendus est sumptus, grauius ferre, discuciari, & prope præmerore insanire. quod si vlla necessitas opes ipsas in lucem extraxerit, tū reclamationem auarus, & nulla cum dignitate vel iudicio ipsas præplundit: quare vltima luce

Mythologiæ.

sa luce Cerberus vomuisse dicitur. habet multorum capitum numerum, vel quia multorum scelorum & flagitiorum principium & fons est auaritia, vel quia mortales in multas miseras inducit, cū aliū ferro, aliū veneno, aliū aliis insidiarum generibus propter diuitias opprimantur. quippe cum nullus sit avarus, quem & filii & vxor, & coniuncti omnes non quam citissime decedere cupiant. Dicitur est Cerberus in obscura spelunca habitare, quoniam omnium propē vitiorum stultissimum sit auaritia: cum neq; sibi profit, nec reliquis; nec sibi vel possetis gloriam comparare studeat, sed semper inter sordidos & obscuros homines versetur. At Hercules, quæ virtus est animi magnitudo, Cerberum in lucem extraxit, sibiq; perpetuam gloriam contempnauit. Quis enim sine opibus facilem esse sibi viam ad perpetuitatem nominis affirmaverit? Illæ sanē nihil aliud putandæ sunt a vitis prouentibus quam commodiores rationes rerum præclare gerendarum. nunc de Parcis dicendum.

De Parcis. Cap. VI.

ET quoniam nihil horum sine Parcarum impetio & voluntate fieri poterat, vt creditum est ab antiquis, tempus iam postulat vt de illis loquamur. Fuerunt autem Parcæ sorores tres, ita concordēs, vt nulla vnquam illarum dissensio, sicuti cæterorum Deorum, audita fuerit. Has Iouis & Themidis fuisse filias scriptum reliquit Hesiodus in Theogonia hoc pacto;

Διὸς τε καὶ Θέμιδος Πάρκας τρεῖς, καὶ αὖτις ἄρτοι.
Κλωθώ, Λάχεσις, καὶ Ἄτροπος τιτάλῃαι.
Αἱ δ' ἔσθ' ὁρμητὴρ κατὰ δυνάμεις ἡμετέρας.
Μέλαια δ' ἐκ πλάτῃ τοιῶν περὶ μετὰ ταῖς.
καὶ ἄλκιον, καὶ χερσὶν, καὶ ἔργον αἰὲν ἔχουσιν.
Διότι δὲ δυνάμεις ἔχουσιν αἰὲν ἄλκιον καὶ ἔργον.

Inde Themis duxit Saturnius; hæc parit Horas, Eunomiamq; Dicensq; Irenen deinde virentem: Omnia maturant miseris mortalibus istæ. Parcas; quis multum mox Iupiter addit honoris, Clothoq; & Lachesim, simul Atropon, Hæ bona cunctis, Hæ mala dant, nutuq; suo res quæq; geruntur.

Idem tamen poeta in eodem libello Noctis filias & Parcas & Mortes, siue fata malueris nominare, fuisse scribit, cum illas inter Noctis filias connumerauit, vt patet ex eo versu;

καὶ πόρται, καὶ κατὰ τὴν αἰὲν ἔχουσιν τὰς μετέρας.

Et parcas parit, & Mortes mala multa ferentes.

Cui sententiæ accessit etiam Orpheus, qui ita scripsit in hymno in Parcas;

Μέλαια δὲ τρεῖς καὶ, κατὰ τὴν αἰὲν ἔχουσιν τὰς μετέρας.

Immensæ Parcæ nigrantis pignora Noctis.

Alii Neecessitatis, siue vt aiunt Græci ἀνάγκης filias esse Parcas crediderunt. Has in spelunca quadam sublimi habitasse scripsit Orpheus, atque inde ab humana opera, vbi libuerit, euolare solitas;

ἀλὲν τρεῖς ἐν χαλάρῃ πελάγειον, αἱ δ' οὐκ ἀμύνει
τοῖς μετέρας, καὶ ἀνάγκη ἔστιν τοῖς κατὰ τὴν αἰὲν ἔχουσιν
μετέρας, ἐν ταύτῃ ἀναστρέφονται καὶ ἀλὲν τρεῖς.

Εὐαγγελιστής.